

Naslov originala:
Mesilased
MEELIS FRIEDENTHAL

Copyright © Meelis Friedenthal 2012
Translation Copyright © 2019 za srpsko izdanje, KONTRAST

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Urednica:
Jelena Nidžović

Prevod:
Igor Cvijanović

Lektura i korektura:
Duška Rajković

Korice:
Dragana Nikolić

Štampa:
Kontrast štampa

Tiraž:
1000

This project has been funded with support from
the European Commission.

Ovaj projekat je realizovan uz podršku Evropske komisije.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

MELIS FRIDENTAL

PČELE

Preveo: Igor Cvijanović

KONTRAST

Beograd, 2019.

PČELE

KIŠA JE NEPRESTANO PADALA. Usevi na poljima su istrulili, na drvenim zidovima kuća pojavila se plesan, a brodske palube behu mokre poput morske trave. Laurencijus je već mesecima jeo buđav hleb i živio u plesnivim kućama; protekle nedelje se i klizao po mokrim palubama. Crna žuč nakupljala se u njemu kao glib što se taloži na štapu zabijenom u dno reke. Kročio je najzad sa zaljuljanog čamca u lučko pristanište, na klizave daske zakucane na stubove nabijene duboko u mulj, i nesigurno osmotrio okolinu. Dok su mu naleti vetra s niskog neba nanosili kapljice vode u lice, pokušao je da pojmi kakva bi mogla biti zemlja u koju je došao svojom voljom. Goletni potez obale s belim peskom i usamljenim rogozima i jednolični sivi oblaci podsećali su na luku iz koje je zaplovio. Naspram sivog neba u pozadini jarboli poštanskog broda izgledali su potpuno isto kao pre, a platio jedara raširenih preko njih bilo je jednako sivo i beživotno kao i kad se otisnuo na put. Duž pristana, koji se pružao duboko u more, video se lukobran, dopola uronjen u mutnu vodu, a na njegovom kraju stara stražarnica nadvijala se nisko iznad vode. Očigledno je niko već dugo nije koristio.

Ruševne građevine poput te mogle su se naći u svakoj luci, pa ga je prizor umirio uprkos svom čemeru. I tu su se luke obnavljale; i tu su se proširivale kako bi primile nove brodove, a stare stražarnice su ostajale zapuštene.

Uzdahnuo je dok se nespokojno igrao prekrivkom na svom kavezu, koja je bila sasvim mokra.

Uspeo je da donese sva svoja znamenja bez neke posebne nevolje. U sanduk sklopljen od hrastovih dasaka stale su sve stvari

za koje je smatrao da je nužno da ih ponese na studije. Sanduk se sad nalazio u carinarnici, zajedno s drugom robom dovezenom u brodsko skladište, i verovatno neće moći da ga preuzme do večeri. Brodski teret i lični prtljag putnika pažljivo je proveravan i beležilo se sve što je moglo da podleže porezu. Nije morao da se sekira zbog toga budući da nije imao ništa vredno kod sebe. Nekoliko ličnih knjiga bilo je zvanično odobreno, a poneo je samo najosnovnije lekove. Probleme je pravio njegov papagaj tigrica u kavezu. Kod kuće ga već behu upozorili da prevoz ptice verovatno neće biti nimalo lak poduhvat i da bi se moglo ispostaviti da uslovi putovanja budu preteški za njega. Ali nije želeo da ostavi svog prijatelja, pa je odlučio da rizikuje. Sad kad je stigao, najveća briga mu je bila da što pre skloni pticu s hladne kiše na neko tople mesto.

Uprkos šeširu sa širokim obodom, kiša je curila niz Laurencijusovo lice, pa je morao da briše vodu iz očiju. Bacio je pogled na džepni sat ispod skuta kaputa i počeo da traži nekog ko će ga uputiti ka gostionici i možda mu kasnije doneti sanduk iz carinarnice. Nije se usuđivao da ikome poveri kavez. Morao je brzo da dela budući da su putevi već bili u lošem stanju, a on više nije mogao da odgađa ostatak putovanja. Jesenje kiše su postajale sve obilnije i već su podlokavale raskvašene puteve, kojima je svakog dana bilo sve teže kretati se. I vazduh je postajao leden, te se plašio da bi papagaj mogao da se razboli. Morao je da nađe kočiju ili zapregu i zaputi se ka Dorpatu što je pre moguće.

„Hej!“ uzviknuo je Laurencijus.

Lučko pristanište se presijavalo od kiše i samo je nekoliko znatizeljnih posmatrača prkosilo rđavom vremenu, došavši da sačeka brodove koji su pristizali. Verovatno su se već bili pomirili sa činjenicom da su slabi izgledi da nađu posao, pa isprva nisu ni reagovali na Laurencijusov povik. Mornari su istovarali brodski teret kod carinarnice, a prevoznici koji su radili za trgovce okupljali su se u velikom broju. Neki od njih su s ravnodušnim izrazom lica počeli da toware klizave kutije i vlažne vreće na zaprege, dok su lučki službenici beležili robu.

Laurencijus opet uzviknu.

„Hej, vi tamo!“

Jedan od posmatrača u otrcanom iznošenom kaputu pogleda ga tupo, a Laurencijus mu mahnu da priđe, za slučaj da ga nije razumeo. Taj čovek je izgledao kao lik s jedne od onih slika sumornih umetnika iz srednjeg veka koje je video kod kuće, u Holandiji. Zamršena kosa neodredive boje štrčala je ispod nakrivljenog filcanog šešira; nos mu je bio crven i otekao, a rošava brada se nazirala ispod retke čekinje. Laurencijusu pade na pamet da bi znak okačen oko vrata na kojem bi pisalo „Podlost“ vrlo lepo pristajao tom čoveku. Ta sorta ljudi mogla se zateći kako besposličari u svakoj luci, a čoveka obično ne bi prevario osećaj zasnovan na njihovom izgledu. Ali oni su uvek najbolje poznavali gradske krčme i prenoćišta, pa se od njih mogla izvući neka korist. Nije bilo sumnje da će vas oni prevariti; pitanje je bilo samo u kojoj meri.

„Molim vas, recite mi gde ima neka pristojna krčma“, zapovedio je Laurencijus osorno i onda posmatrao kako se čovek okreće i odlazi bez reči. Laurencijus se nadao da je čovek razumeo šta mu je rekao, iako je bilo moguće da je samo pretpostavio značenje.

Laurencijus je podigao kavez s papagajem i, uzevši ga u naručje, krenuo za čovekom u pravcu grada. Ptica je uznemireno počela da krešti.

„Pst, Klodija, tiho!“

Hodali su kroz sve gušći sumrak, a Laurencijus se trudio da što manje njiše kavez. Spram večernjeg neba video je preteće siluete strmih gradskih zidina, izgrađenih od naslaganog tvrdog kamena, oble kule srednjovekovne tvrđave i četiri visoka crkvena tornja. Niže gradske građevine progutala je vlažna izmaglica koja se cedila iz tmurnih oblaka. Čovek ispred njega imao je neočekivano brz korak i delovalo je da vrlo dobro zna gde želi da stigne. Ali Laurencijus je sad već osećao kako se njegova stara boljka sve žešće rasplamsava. Sveprisutna vlaga je prožimala svako mesto, a voda je natapala sve, pa se on osećao ranjivije nego prethodnih godina. Suvišak crne žuči koji je kipteo u njemu obi-

čno nije izazivao takvu ravnodušnost sve do pozne jeseni, ali ove godine kiše su počele na Ivanjdan i beskrajno rominjanje mu je obavilo unutrašnje organe, srce i mozak lepljivom izmaglicom. Čak i kad se iskrcao s broda na suvo kopno i prošetao pljosnatom kaldrmom izbrušenom do glatkog sjaja, sećanje na gibanje mora ga je teralo da se oseća kao da se probija kroz močvaru. Svaki korak je bio težak.

„Uh“, promrmljao je sebi u bradu. „Još samo malo.“

Pogledao je pogrbljena leđa odrpanca ispred sebe i odlučio da bi svakako trebalo da pošalje nekog drugog po svoju škri-nju. Ta vrsta slučajnih tipova pokupljenih u luci često je umela da donese nevolje. Trebalo bi da gostioničar može da mu pomogne. Pokušao je da se seti valute koja se koristi u Revalu; nekoliko putnika na brodu je ponudilo svoje mišljenje, iz čega je zaključio da se ne može nadati jasnom odgovoru na to pitanje. *Ars apodemica*, knjige o veštini putovanja, gotovo da nisu pominjale situaciju u Estoniji i Livoniji – imale su samo neke opšte napomene o tome šta вреди videti i kako najbolje doživeti okruženje. Te zemlje i njihovi gradovi bili su sasvim nepoznati iz apodemske perspektive – najzad, ko god je putovao zarad ličnog zadovoljstva, išao je negde drugde, na jug. Na mesta s kulturom i istorijom. Laurencijusu poče da pulsira u glavi, te nije mogao da se seti ničeg bitnog.

„Pa dobro“, odlučio je napokon. „Šestina erea bi trebalo da bude dovoljno.“

Bio je gotovo mrkli mrak kad su zastali pod žutom svetiljkom koja je obasjavala krčmu neočekivano pristojnog izgleda, smeštenu nadomak gradskih kapija. Odrpanac se okrenu ka Laurencijusu s ispruženom rukom. Laurencijus je već unapred bio izvadio sitnu kovanicu iz džepa, pa ju je spustio na čovekov dlan, postaravši se da gleda u tlo dok je to činio. Čovek brzo pogleda novčić i široko se osmehnu.

„Bestraga“, pomisli Laurencijus. „Ipak sam mu dao previše.“

Okrenuo se i zaputio ka ulazu gostionice, gurnuvši kavez kroz vrata ispred sebe.

„Da li bi on još nešto želeo?“ upitao je odrpanac na neočekivano dobrom nemačkom.

Laurencijus je oklevao. Znao je da su ti što se zakače za nekoga obično najgora sorta probisveta i obično bi bio srećan da takvom čoveku brzo vidi leđa.

„Moram da krenem ka Dorpatu“, čuo je sebe kako govori. „I to što pre.“

Mogao je da pošalje nekog drugog po sanduk, ali verovatno je bilo bezbedno da pita za put. Trebalo je da u nekom trenutku prođu poštanske kočije; na brodu su mu rekli da grupa putnika ide za Dorpat gotovo svake nedelje. Pokazali su mu dva moguća puta na karti – za oba je bilo potrebno nekoliko dana ili duže, u zavisnosti od uslova na drumu.

Čovek još jednom kratko osmotri kavez s papagajem, pokloni se pomalo pretvorno i ode.

Laurencijus slegnu ramenima i uđe u gostionicu. Spustio je kavez na sto najbliži kaminu, podigao mokru crnu krpu s njega i posmatrao papagaja kako se trebi na prečki.

„I, Klodija, jesi li spremna za još jedno putovanje?“ pitao je Laurencijus.

Vrelina koja je isijavala iz kamina delovala je okrepljujuće, te je zagrejala papagajevo smrznuto telo i popravila Laurencijusovo raspoloženje. Izvadio je presavijeni list papira iz džepa i bacio nekoliko semenki iz njega na dno kaveza. Nije bio siguran da li će naći semenke suncokreta i gde u ovim krajevima, pa ih je poneo sa sobom. Kao i obično, gosti koji su dokono stajali unaokolo brzo se okupiše oko kaveza, u nadi da će bolje videti neobičnu šarenu pticu.

„Odakle ptice te vrste potiču?“

„Šta jede?“

„Ume li da peva?“

Laurencijus je počeo da objašnjava. S jedne strane, nije bilo lako i zgodno vucarati papagaja sa sobom – ne samo Laurencijusu, budući da je ptica očigledno još više trpela – ali je to bio i

divan način za upoznavanje ljudi. Klodija mu je u tom pogledu već bila od velike pomoći na brodu.

„Znači ti si student, je li?“ pitao je neko, ustavši od stola.

„Da“, odgovorio je Laurencijus. Delovalo je da ga je čovek već neko vreme posmatrao – uvek je imao dobar osećaj za to i bio je naučio da drži pogled prikovan za tlo da ne bi kojim slučajem direktno pogledao u oči kakvog radoznalog posmatrača. Još kao dečak shvatio je da to uvek izaziva nevolje. Isprva bi ljudi bili podozrivi prema njemu; onda bi držali prekrštene prste iza leđa dok bi razgovarali s njim ili čak skretali s ulice da bi ga izbegli. Najbezbednije je bilo da ostane zagledan u zemlju.

„Ne bih vam savetovao da idete u Dorpat u ovo doba“, rekao je čovek.

Uprkos očevidnoj ljubaznosti, čovekove reči su imale sarkastičan prizvuk, a uljudno persiranje kojim mu se obratio delovalo je pomalo podrugljivo.

„Zbog čega?“ usprotivio se Laurencijus. Znao je, naravno, kakvi su sve argumenti mogli da idu u prilog savetu da ne ide u Dorpat.

„Tamo su sad teška vremena. Čak su i profesori postali vrlo nemarni prema svojim dužnostima. Leto je bilo kišno, pa je glad neizbežna, sve će poskupeti“, rekao je čovek.

„Ali sad je svugde tako“, odgovorio je Laurencijus.

Laurencijus je dozvolio da mu pogled na tren klizne preko čovekovog gordog i prezrivo lica, a po kratkom maču koji mu je visio o pojasu zaključio je da se zasigurno radi o plemiću. Laurencijus je već ranije čuo da oni gaje naročitu netrpeljivost prema Dorpatu.

„Ali dobio sam stipendiju za Dorpat“, objasnio je Laurencijus.

„Ha!“ reče čovek i nipodaštavajuće odmahnu rukom.

Laurencijus pažljivo otvori vrata kaveza i izvuče papagaja napolje na jednom prstu. Ptica ga je dobro poznavala i umela je da oseti u kakvom je raspoloženju, a Laurencijusu je njeno stalno prisustvo pružalo utehu, poput dobrog prijatelja na kog je mogao da se osloni i od njega dobije podršku ili savet.

Ptica se komično klatila dok je pokušavala da se smesti na koži njegovog dlana nalik pergamentu i prekrivenoj mrljama od tinktura i lekova koje je popio. Nežno ga je ključnula po noktu. Znatiželjni posmatrači koraknuše unazad, na bezbednu udaljenost, kao da su se plašili da bi ih ptica mogla napasti svakog trena, kao da je Laurencijus izvukao malog demona iz kaveza. Pomilovao je pticu nežno i osetio toplotu njenog tela, krv skrivenu pod perjem i kožom, život koji je kuljao unutra. Papagaj je bio s njim otkad pamti sebe. Laurencijus je patio od napada crne žuči otkako se rodio i upravo zato mu je njegov kum, pastor Teodus, prvobitno dao Klodiju na poklon. Teodus je dobio ideju od Plutarha, koji je u svojim *Razgovorima za stolom* pome- nuo ptice kao učinkovito sredstvo za lečenje tegoba što su mučile Laurencijusa. Vedri cvrkut i razdragano ponašanje papagaja zai- sta su obuzdavali Laurencijusov temperament i pomagali mu da se bolje nosi sa svojom bolešću. Upravo je zahvaljujući papagaju uspeo da se tako dobro izbori s letnjim kišama.

„Ta vaša ptica neće preživeti putovanje do Dorpata, u to bu- dite uvereni“, rekao je plemić, očigledno ne želeći da dozvoli Lau- rencijusu da se olako izvuče.

„Izgleda da ću neizostavno morati da nađem zatvorenu kočij- ju, a potom krenem ka Dorpatu što je ranije moguće. Svakako nisam nameravao da idem peške“, objasnio je Laurencijus.

Dobro je znao da većina studenata peške pređe taj put i da su tek malobrojni među njima mogli da priušte sebi luksuz da plate kočiju, ali to je trenutno delovalo kao jedina mogućnost za njega.

Plemić ga pogleda u oči i naceri se.

Laurencijus brzo okrenu glavu u stranu, osmehnu se i pomi- lova Klodiju nežno.

„Imam je već skoro deset godina i znam šta može da podnese. Vrlo dobro podnosi hladnoću.“

„Nemojte da idete s bilo kim. Vremena su nezgodna, mogao bi neko da vas opljačka“, rekao je plemić.

„Znam. Ali nemaju bogzna šta da mi ukradu“, odgovorio je Laurencijus.

Pomislio je kako je najbolje da ne pominje kitnjasti džepni sat skriven ispod odeće. Taj izvrсни i vredni časovnik bio je delo jednog vrhunskog engleskog zanatlije i još jedan poklon kuma Teodusa.

„Ja bih vam prvo uzeo kaput. A i taj vaš šešir izgleda vrlo pristojno. Život vam uvek mogu oduzeti“, rekao je plemić.

Laurencijus nije mogao da nasluti nikakvu pretnju u čovekovom glasu; više je zvučalo kao da mu upućuje uzgrednu opasku. Možda su njemu nekad ukrali šešir i ostavili ga skljojkanog pored puta, polumrtvog. Najzad, ljudski život je krhka stvar. On postoji unutar granica tela poput nekog uda, poput ptica visoko na nebu, poput zvezda okačenih u nebeskoj, nadzemaljskoj sferi.

Laurencijus je pokušao da doda svom glasu učenu notu.

„Ako nikad nije bio moj, onda mi ga niko i ne može oduzeti.“

„Jeste li negde već studirali?“

Laurencijus je klimnuo potvrdno.

„Upetljaćete se sa sumnjivim društvom tamo u Dorpatu – to su vam najgori pijanci i lokadžije u celoj državi Švedskoj. A Šveđani su poznati po pijanstvu“, reče čovek prezrivo.

Laurencijus se namršti i nelagodno pređe pogledom po prostoriji. Razgovor je već počeo da ga jedi. Morao je da nađe gostioničara kako bi mogao da iznajmi sobu i raspita se o prevozu za Dorpat. Nije želeo da se upušta u raspravu o potankostima svog života s potpunim neznancima.

Ali nije mogao da odoli a da ne odgovori, te i sâm uputi žaoku na čovekove kritike.

„Govorite iz sopstvenog iskustva?“ pitao je.

Čovek se široko nasmejao i seo pored Laurencijusa.

„U jednu ruku ste u pravu, naravno. Šta se mene tiče kakve su vaše namere? Ali vrlo se jasno vidi da niste Šveđanin. Iz kojih ste krajeva, uzgred?“

Laurencijusa pitanje malo zateče, pa instinktivno ustuknu. Naravno da je bio u pravu. Sad ga je bilo sramota što se onako narugao čoveku. Našao se upravo u situaciji koju su putni vodiči savetovali da treba izbegavati.

„Izvinite, molim vas. Nisam imao nikakvu nameru da budem nepristojan“, rekao je.

„Prihvatam vaše izvinjenje“, rekao je plemić.

„U svakom slučaju, želim što pre da stignem u Dorpat. Uslovi na drumu su sve gori iz dana u dan i svestan sam da je potrebno gotovo nedelju dana do tamo.“ Laurencijus pruži ruku u mali kavez i ptica poslušno skoknu sa šake na svoju prečku.

„Gde je gazda?“ upitao je Laurencijus.

„Ja sam vlasnik ove gostionice“, obavestio ga je plemić. „Gostioničar ima nekog posla u gradu.“

„Ovo je vaša gostionica?“ pitao je Laurencijus.

„Slušajte, zašto se vama uopšte tako strašno žuri da stignete u Dorpat?“ pitao je plemić, zanemarivši njegovo pitanje. Delovalo je da je već dobro pijan i bilo je neke raspojasane nabusitosti u njegovom glasu koja nije slutila na dobro. „Da niste u kakvoj nevolji? Ljudi obični idu u Dorpat ako ih nigde drugde ne prihvate ili ako ostanu bez sredstava za život. Vi ne izgledate kao da pripadate ijednoj od te dve kategorije.“

„Dorpat je grad izuzetno posvećen muzama“, pojasnio je Laurencijus.

„Dakle, idete tamo da biste se prosvetlili, zar ne? Vrlo dobro, neću više gurati nos u vaše tajne“, rekao je plemić.

„Kako to mislite?“ pitao je Laurencijus.

„Predviđam vam da nećete videti mnogo od intelektualnog života ove jeseni ili zime. Ali će sasvim sigurno biti mnoštvo drugih prizora kojima ćete svedočiti“, rekao je plemić.

Laurencijus ustade i poče nervozno da korača po prostoriji. Izvadio je sat iz džepa i kratko ga pogledao. Smesta se pokajao što ga je izvukao na javnom mestu, ali sad je već bilo prekasno. Uzrujan, vratio je sat u džep na prsima.

„E pa dobro“, promumlao je sebi u bradu.

Još je imao malo vremena da prošetala po varoši pre nego što se gradske kapije zatvore. Pitao se da li plemić zaista nije shvatao, budući da je već doputovao u Estoniju, da će teško promeniti planove samo na osnovu jednog dokonog razgovora u gostionici. Ta

vrsta slabičkog i kukavičkog ponašanja pristajala je samo ljudima koji nisu gajili poštovanje prema intelektualnoj disciplini. Ali on jeste, morao je.

„Oprostite, ali sad moram da pođem“, rekao je Laurencijus plemiću.

„Ako, samo izvolite. Ali upozoravam vas, na kraju ćete zažaliti zbog svoje odluke“, odgovorio je plemić.

„Mogu li da ostavim kavez ovde?“ pitao je Laurencijus.

PONEDELJAK

„MMM, AAAH.“

Udisao je i izdisao. Na svežini jesenje večeri topli vlažni dah se pretvarao u paru koja bi mu se nakratko zadržala ispred lica. Bio je to njegov izdah, iz njegovog tela, izdah koji je dokazivao da mu je duh i dalje prisutan, da je još živ. Da bi se ustanovilo da li je neko živ, umesto da mu se opipa puls, moglo se staviti ogledalo ispred usta i videti da li se na njemu obrazuje para. Da li je i dalje mogao da proizvodi vlagu, da pokaže da mu je duša tu.

„Živ“, prošaptao je, klimnuvši glavom dok je ulazio u kočiju sa drugim putnicima.

Izabrao je sedište pored prozora, koji se sastojao samo od nekoliko rupa probijenih u olovnoj prevlaci, i posmatrao kako se ostali putnici ukrcavaju u taj bezdušni sanduk, sačinjen od metala i drveta, i zadihano sedaju na svoja mesta. Svi su bili živi, svi su se kretali; svi su znali šta im je cilj i gde su se zaputili. Već su dva dana sedeli i čekali da krenu na put, pa su sve teme za razgovor bile iscrpljene. Uzbuđenje koje je Laurencijus prvobitno osećao u pogledu polaska beše se pretvorilo u umornu ravnodušnost, protkanu uznemirenošću zbog Klodije.

Kočijaš pucnu uzdama i kovčeg se zaputi napred na drvenim točkovima. Beše stajao poput praznog spomenika, poput ljušture, ali čim su ljudi ušli unutra, oživeo je i krenuo kao da ima neki plan, njišući se i treskajući dok je grabio napred. Predmet koji nije imao vlastitu volju dobio je dušu, a od te duše i život. Ali da li su ljudi unutar tog kovčega darivali svoje duše spoljnom telu ili su ih na izvestan način zadržavali za sebe, za vlastitu upotrebu?

„Kad uđem u kočiju“, razmišljao je Laurencijus, „da li sam ja još ja ili sam poprimio novo telo, telo koje više ne korača već se

kotrlja na točkovima, telo koje može da se kreće samo drumovima prekrivenim zemljom i krupnim šljunkom?“

„Šta?“ pitao je čovek pored Laurencijusa.

„Ništa“, odgovorio je Laurencijus.

„Zar niste sad nešto rekli?“ pitao je ponovo sused.

„Mrmljao sam nešto za sebe, nije važno. Izvinite“, objasnio je.

Laurencijus je naslonio glavu na bok kočije i pravio se da pokušava da zaspi. Ali novo zajedničko telo putnika tražilo je put; veliki točkovi s paocima zalazili su u kolotrage oštarih ivica, koji su se mestimično već bili proširili u ogromne bare, pa je Laurencijusova glava bolno lupala o olovnu presvlaku u razdražujućem ritmu.

„Jao!“ uzviknuo je Laurencijus.

Razmišljao je o svojoj tigrici. Delovalo je da su joj ljudi u gostionici dali nešto da pojede čim je otišao u grad – iako su to odlučno poricali. Kad se Laurencijus vratio, Klodija je već počela da se tresе. Drhtanje i bezvoljnost su trajali celu noć; ptica ništa nije ni pojela ni popila, pa je do naredne večeri već isпустиła dušu. Laurencijus je uznemireno posmatrao kako smrt nastupa. Prvo slabašno podrhtavanje, zatim gubitak ravnoteže, potom joj je pogled postao tup i mutan. Klodija nije preživela ni dva dana na estonskom tlu. On nije bio kriv za njenu smrt, ali to mu nije bila uteha. Bila njegova odgovornost ili ne, ptica je bila mrtva. Papiga je sad ležala ukočeno i beživotno u svom kavezu, na korpi za prtljag na zadnjem kraju kočije.

Laurencijus prethodno nije želeo da je ostavi, pa je odlučio da je ponese u Dorpat. Uspeo je da obezbedi mesto u kočiji, pa je rešio da ne ide peške. Možda je na putevima bilo zaista tako opasno kako se pričalo.

„Novo telo“, progovorila je žena pored njega. „Novo telo, rekli ste, ili tako nešto... Ali kako da to novo telo dođe ovamo?“

„Nosimo ga sa sobom.“

„Molim? Mislila sam da ponovo pričate o svom papagaju. Sad više ništa ne razumem.“

Laurencijus je stisnuo i otvorio šake. Bile su to njegove ruke, njegovo telo. Da li su bile deo njega isto kao što je on sad bio deo kočije? To je bila njegova kočija, njegovo putovanje. Da li je bila i njegov kavez?

Žena upadljivo položi ruke preko svoje putne torbe.

„Oprostite“, reče Laurencijus.

Svakako nije bilo mnogo toga što je trebalo objasniti; priča je bila prilično dosadna, ali iz nekog razloga nije želeo da je ponavlja. Kad su se putnici prvobitno predstavili u Revalu, ispričao im je za svog papagaja, ali niko od njih nije razumeo zašto je toliko potresen. Za njih je papagaj bio samo skupa egzotična ptica. Saosećali su s njim koliko bi saosećali i s trgovcem čiji je tovar potonuo u oluji. Dešava se, šta da se radi, život ide dalje... Laurencijus je uzdahnuo i začutao, te naslonio glavu na olovnu ploču i pustio hladni metal da mu smiruje bolnu tačku, kao što kašika smiruje čvorugu. Život ide dalje.

„Šta to onda znači, to novo telo?“ pitala je žena, rešena da ne promeni temu.

Ženin suprug se oprezno držao po strani, ali sad je napravio grimasu i zavrteo glavom, očigledno iznerviran.

„Nemoj sad ponovo da počinješ“, rekao je ženi.

Laurencijus je napeto pogledao u pod, razmišljajući kako bi mogao da promeni temu – ženin glas je već zvučao povišeno i uzrujano. Razgovori u kočijama umeli su često da postanu čudni i neprijatni. Laurencijus nije imao dar da se slaže s drugima, ma koliko da je to želeo.

„Samo sam razmišljao, prvenstveno, kako je duša unutar tela. Ali duše su, naravno, besmrtné“, rekao je naposletku. „Dakle, ukratko, moje pitanje je: kad telo umre, gde duša ide pre uskrsnuća?“

„Kako to mislite? Valjda su s Bogom?“ rekla je žena.

„Ali gde je Bog?“ pitao je Laurencijus.

„Na nebu, svugde“, odgovorila je žena.

„Upravo tako, ali onda su duše zasigurno na sve strane. I ovde“, ukazao je Laurencijus.

„Hoćete da kažete da u ovoj kočiji ima duhova?“ pretpostavila je žena žustro.

„Ne, ne tako... Više poput sećanja“, rekao je Laurencijus.

„Znači onda“, zaključila je žena pobedonosno, „ako u ovoj kočiji ima sećanja, a ta sećanja su duše, onda bi kočija trebalo da bude živa. Ali nije, zar ne? Ne može da ima decu!“

Laurencijus pomisli na Aristotela i krevete.

„Nemaju svi živi ljudi decu“, rekao je.

Žena se okrenu od Laurencijusa i nastavi da sedi streljajući pogledom u pravcu središnjeg prolaza između sedišta.

„Ne radi se o tome da li neko ima decu ili ne, naravno“, dodao je Laurencijus.

Ali žena je ćutala, gotovo tvrdoglavo, odlučno. Laurencijusu je sinulo da bi mogao još jednom da ispriča svoju priču, da objasni razlog za svoje setno raspoloženje. Ali već to beše učinio nekoliko puta, pa je delovalo da bi još jednom bilo besmisleno. Verovatno nije vredelo gnjaviti saputnike time. Klodija mu je uvek pomagala da se slaže s ljudima, unoseći živost svojim veselim cvrkutanjem. Upravo mu je njeno društvo nedostajalo u tom trenutku. Ali sad je njegova drugarica iz detinjstva ležala umotana u čaršav u svom kavezu, uglavljena između natopljenih škrinja. Mrtva.

„Užas“, tiho je promrmljao za sebe.

„Šta ste rekli?“ pitala je žena.

„Ništa“, odgovorio je Laurencijus.

„Sigurna sam da sam nešto čula“, rekla je žena osorno, ali je potom ponovo začutala. Ostalih četvoro putnika posmatrali su ih nepoverljivo – Laurencijus i žena su se celo putovanje trudili da zapodenu ljubazan razgovor, ali su im pokušaji bili uzaludni.

Laurencijus uzdahnu ozlojeđeno, zažmuri i započe svesrdno da se trudi da utone u san. Kočija je jednolično treskala, a točkovi su grabili kroz brazde na oštećenoj površini drumu u jednakom i odmerenom ritmu poput zanjihanog klatna na časovniku. Zamislio je da je kočija ogromni golem kojeg je napravio rabin Elijah, sa stomakom punim ljudi nalik trakama od papira, na kojima je ispisano ime Gospoda. Ali kako se ta papirna traka oseća

u stomaku mašine? Da li ima svoje mesto unutra ili je samo u prolazu dok provodi vreme u dokolici? Kako li je unutar čoveka? Odakle dolazi duša i gde odlazi? A unutar njegovog papagaja?

Laurencijus protrese glavom i pogleda oko sebe uznemireno. Nije želeo da utone u takve misli – morao je da se potruži da ostane razuman. Ali nije mogao da se suzdrži. Delići misli, pojedinačne rečenice i sećanja proželi su mu obod svesti kao što krv natapa zavoj. Beše to rana njegove svesti koju je previjao i lečio, ali uzalud. Laurencijus je bio pokušao da uroni u učenje, književnost, pozorište, društvo drugih ljudi, bilo šta što bi ublažilo bol na rani i pomoglo da ona zaraste. Ali rana se gnojila; iste misli su se vraćale, a zla krv je izbijala na površinu.

Čuo je zveket. Kočija je naletela direktno na jednu od većih rupa i protresla putnike, čija su se lica iskrivila od nemira. Putna torba pade na pod iz krila čoveka koji je sedeo spram Laurencijusa.

„Jao!“ uzviknu neko.

Torba je pala postrance na stopala susednog putnika.

„Izvinite, zadremao sam na trenutak i udario se u glavu“, objasnio je čovek dok je trljao uho s ozlojeđenim izrazom lica. „Ovde su putevi gori nego bilo gde drugde... Znete, preko u Švedskoj imaju dobre puteve. Tlo je tamo čvršće, naravno – nema tako mnogo močvara. Ali ovde...“

Žena je samo ljutito promrmljala nešto za sebe.

Čovek je i dalje naklapao, kao da se neko vreme suzdržavao i kao da ga je onaj udar podstakao da se ratosilja svega što mu je bilo na umu.

„Ovdašnji zemljoposednici trebalo bi da održavaju puteve u dobrom stanju, ali đavola. Sve će uraditi da to izbegnu. Stanje usputnih gostionica nije ni vredno pomena. U nekima treba da budete srećni ako dobijete išta drugo sem piva i žestine. Morate da spavate na buđavoj slami na blatnjavom podu. A opet je sve skupo ko đavo. Gostionice u Švedskoj su pristojne. Imate toplu hranu u svakoj i svugde ima kreveta sa svežom slamom. Kažem vam, sasvim druga priča.“

Laurencijus se ispravi na sedištu i osmehnu se setno. Iz njegovog iskustva, situacija u Švedskoj zapravo nije bila mnogo bolja. Presavio je skut kaputa tako da zadene deblji komad materijala između čela i stranice kočije. Štitio ga je malo od lupkanja, ali ga nije nimalo štedeo od upornog čovekovog čavrljanja. Kapljice su sve glasnije udarale o spoljašnjost kočije i dobovale po njegovim slepoočnicama. Istkano predivo na kaputu pohabalo se od vlage, a jedva primetna memla počela je da provejava između vlakana. U stvari, imao je sreće što je našao mesto u zatvorenoj kočiji. Većina kočija između Revala i Dorpata bile su tek malo bolje od otvorenih zaprežnih kola, pa bi i putnici bili mokri do kože od hladne kiše, baš kao što su to sad bili kočijaš i lakej.

„Hmmm, bedno“, odahnuo je čovek nasuprot Laurencijusu dok je završavao svoju ljutitu tiradu o putevima i gostionicama u Estoniji i Livoniji. Opuštao je noge na kojima je nosio blatnjave čizme daleko ispred sebe.

U međuvremenu, Laurencijus je i dalje razmišljao o svom papagaju koji je oklembeseno ležao u kavezu i pitao se da li je trebalo da ga stavi u manju kutiju. Delovalo mu je čudno da nosi mrtvu pticu u kavezu. Ali toliko je bio navikao da vuče za sobom tu žičanu kutiju, toliko je bio navikao da sluša cvrkutanje iz nje, da priča s Klodijom i brine o njoj. Oduvek je bila vrlo srećna kad mu stoji na dlanu i kljuca prste. Njeno malo pernato telo bilo je neočekivano toplo, gotovo kao da je imala groznicu, i tako puno života. Ali činilo mu se da nije u redu da unese kavez s mrtvom pticom u kočiju. Ostali putnici bi mogli steći još gore mišljenje o njemu od onog koje su već imali.

„Zaista“, reče Laurencijus, ne obrativši se nikome naročito. Usledila je tišina, a on se suzdržano nakašljao. Zatvorio je oči i pokušao da razmišlja o stvarima koje će raditi kad napokon stigne u Dorpat. Prvo bi trebalo da nađe smeštaj; potom bi mogao da ode u prvu posetu univerzitetu. Umesto jasnih misli, međutim, čuo je jednolično brujanje drvenih točkova kočije, nadolazeći mrmor vetra, treskanje putničkih kovčega uvezanih ispod platna i beskrajno dobovanje kiše. Glava mu se drmusala u drndavom